

بررسی تطبیقی تروریسم در سیاست جنایی ایران و آمریکا

مرضیه علی اکبری

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد واحد بین الملل قشم، کارمند دادگستری قشم

چکیده

با وجودی که تروریسم پدیده نوظهوری نیست و تاریخ مملو از اقدامات تروریستی بوده و تاکنون امنیت و حیات بی گناهان بیشماری توسط تروریست ها سلب یا تهدید شده است. اما تنها چند دهه است که با توجه به گستردگی و ویژگی هایی که پدیده تروریسم پیدا کرده است به یکی از مباحث بحث برانگیز بین المللی، منطقه ای و داخلی، تبدیل شده است. به رغم اینکه امروزه همه کشورها یک صدا تروریسم را محکوم می کنند، متأسفانه بحث تروریسم بیشتر جنبه سیاسی به خود گرفته است تا جنبه حقوقی. مهم ترین ابزاری که یک سیاست جنایی می تواند در اختیار داشته باشد قانون است. با توجه به اینکه این پژوهش به بررسی سیاست جنایی تروریسم در قوانین ایران و آمریکا می پردازد؛ سیاست جنایی تقنینی جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با تروریسم تا کنون منفعلانه بوده است و قانون گذار اقدام به جرم انگاری این پدیده مجرمانه نکرده است. در حقوق کیفری ایران، عنوان مجرمانه ی مستقلی برای تروریسم پیش بینی نشده است. اما یکی از مهمترین جرایم علیه امنیت جامعه، که با واکنش کیفری شدیدی در دین اسلام همراه است جرم محاربه و افساد فی الارض است. ایران در طول تاریخ، خصوصاً بعد از انقلاب اسلامی هدف بسیاری از جرائم تروریستی بوده است، اما هیچ گاه در قوانین ایران با این پدیده شوم برخورد جدی به عمل نیامده است. با توجه به اینکه در حال حاضر سیزده سند بین المللی در مورد مبارزه با تروریسم به تصویب رسیده است، ایران فقط به شش سند از این اسناد ملحق شده است. چهارسند قبل از انقلاب و دو سند بعد از انقلاب. از طرفی رویکرد آمریکا در برابر تروریسم، یک حرکت تبلیغاتی و توجیهی است. آمریکا با بزرگ نمایی یک رویداد داخلی یا بهره گیری از یک طرح برنامه ریزی شده، در صدد سوء استفاده و نیل به اهداف پنهانی خویش است. که در این پژوهش به طور مفصل آن می پردازیم.

واژگان کلیدی: تروریسم، سیاست جنایی، محاربه، حقوق ایران، رویکرد آمریکا

مقدمه

امروزه یکی از مهم ترین معضلات جهان که حساسیت ویژه ای در سطح مختلف جوامع بشری و افکار عمومی مردم جهان پیدا کرده و نقض و گستره حقوق و آزادی های اساسی بشر از جمله سرکوب سیاسی، تبعیض های اجتماعی، عدم رواداری و تحمل در برخورد با اقلیت ها (مذهبی، نژادی و...) به حاشیه راندن هرگونه صدای مخالف و... یکی از موجبات اساسی نضج و گسترش خشونت و اقدامات تروریستی است. از سوی دیگر، اعمال خشونت آمیزی که عموماً تروریسم نامیده می شود - مستقیم و غیر مستقیم باعث نقض حقوق بشر و آزادی های بنادین شهروندان می شود (قادری کنکاوی و همکاران، ۱۳۹۰).

مبارزه با تروریسم در جامعه جهانی، تدبیری بین المللی می طلبد ان چنان که تا کنون اقدامات مستندی از جمله توافقات، معاهدات، کنوانسیون و پروتکل های بین المللی مصوب گردیده و گام های موثری در جهت صلح و امنیت بین المللی برداشته است در این راستا اقدامات موثر تابعان حقوق بین الملل در تقابل با تروریسم موسوم بر (ضمانت های مشترک) پدیدار گشته و به نظری رسد تحرکات منسجم تری نسبت به قبل در راه مبارزه با پدیده تروریسم شکل گرفته است این قاعده همکام با همکاری های مستمر بین المللی نتیجه بخش می باشد اگر چه این حرکت لازم در سطح بین المللی تلقی شده، اما کافی به نظر نمی رسد و بایستی قاعده اقدام در این خصوص تا مرحله نهایی که همانا حذف تروریسم از صحنه بین المللی است انجام می پذیرد (شکریگی و همکاران، ۱۳۹۰).

با این که کشور ایران از دهه ۱۳۶۰ به بعد اماج حملات تروریستی بسیاری بوده و بسیاری از شهروندان، مدیران ارشد نظام، ماکن و... خود را ز دست داده است. (اسماعیلی، ۱۳۸۸) اما در زمینه پیشگیری از آن هنوز نتوانسته است. راهکار جامعی ارائه کند همچنین، در حقوق کیفری ایران عنوان مجرمانه مستقلی برای تروریسم پیش بینی نشده است. در ضمن ایران در زمینه استرداد مرتکبان به جرائم تروریستی از اسناد سیزدهگانه بین المللی تبعیت کرده است.

از طرف دیگر در بینش عمومی شهروندان امریکایی تا قبل از حملات یازده سپتامبر این گونه تعریف شده بود که تروریسم پدیده ای غیرمبهم و نادر در این کشور است. ولی حقیقت آن است که از دو قرن پیش بویژه بعد از جنگ جهانی دوم، امریکابه میزان قابل توجهی حضور گروه های تروریستی داخلی - خارجی و حملات آنها را تجربه کرده است. ولی این یک اشتباه جدی تاریخی خواهد بود که تروریسم را به عنوان یک پدیده جدید بعد از حملات یازده سپتامبر در تاریخ این کشور ملاحظه نماییم. (متقی و همکاران، ۱۳۷۸) در مبارزه با تروریسم در جهت امنیت نظام بین الملل بویژه در خاورمیانه بعد از حادثه یازده سپتامبر توانست بر تاکید و تکیه بر یک جانبه گرایی در سیاست خارجی و با استفاده از منافع قدرت نرم و راهبردی نظامی پیش دستانه و اقدامات پیشگیرانه موفقیت های را در زمینه مبارزه با تروریسم بویژه در خاورمیانه به دست آورد. با این حال اقدامات یک جانبه گرایانه امریکا در مبارزه با تروریسم مشکلات بین المللی را افزایش داد. در این میان ایالات متحده امریکا به عنوان قدرتمند ترین کشور جهان نه تنها از جانب تروریسم احساس خطر می کند بلکه با محور قرار دادن این مشکل بین المللی به سیاست خارجی خود شکل و ماهیت جدید داده و پیشوای مبارزه با تروریسم را در سطح بین الملل بر عهده گرفته است (افتخاری، ۱۳۹۰).

چارچوب مفهومی تحقیق**الف- ترور:**

واژه ترور به معنی کشتار و ایجاد هراس و ترس و وحشت در آحاد جامعه است.

ب- تروریسم:

تروریسم یعنی شیوه ایجاد وحشت توسط اقدام خشونت آمیز و مکرر توسط افراد، گروه ها و یا بازیگران دولتی مخفی و یا نیمه مخفی بنا به دلایل سیاسی، جنایی و غیر عادی در جایی که اهداف مستقیم اهداف اصلی نیستند (معصومی، ۱۳۹۲).

امروزه یکی از اساسی ترین معضلات و چالش های جامعه جهانی و خطرناک ترین تهدید علیه حقوق ملت ها و ثبات بین الملل، مساله «تروریسم» است (کرم زاده، ۱۳۸۱: ۲۰۵). تروریسم از تهدیدی ملی به تهدیدی بین المللی و جهانی مبدل گشته است با گسترش آن صلح و امنیت بین المللی به مخاطره افتاده است. در عصر جهانی شدن و فناوری پیشرفته، تروریسم در مرزهای ملی و منطقه ای محصور نمانده است. تروریست ها همگام با روند جهانی شدن پیشرفت کرده اند. گروه های تروریستی با انگیزه های گوناگون دست به عملیات تروریستی می زنند و نگرانی از احتمال وقوع این گونه عملیات زمانی بیشتر می شود که تروریست ها از تسلیحات هسته ای، شیمیایی و بیولوژیکی استفاده کنند (Alexander, Robert & Heyer, 2001: 3, 2001). تروریسم در عرصه بین المللی به علت پیچیدگی مفهوم و مصادیق آن با نوعی «بحران معنا» در تعریف و تهدید قلمرو آن مواجه شده است. تعاریفی که از تروریسم و ابعاد آن ارایه شده بیش از آن که منطبق بر عینیت گرای و پذیرش دوگانگی ارزش واقعیت باشد بر گرفته از ساخته های گفتمانی و تبلیغی است (سلیمانی، ۱۳۸۵). آن گونه که اشמיד و جانکمن خاطر نشان کرده اند به همان اندازه که نویسندگان برای ارایه مفهوم و مصادیق مشتق از تروریسم «جوهر» بر کاغذ چکانده اند. به همان میزان تروریست ها «خون» قربانیان خود را بر زمین ریخته اند (دریفوس و رابینو ۱۳۷۹: ۲۲). «تروریسم» اگرچه بسیار مورد استعمال قرار گرفته و همگان به نوعی از این پدیده نگران هستند اما تجلی آن واژه در عمل چندان به تعریف تن در نمی دهد و در یک چارچوب نمی گنجد. این مشکل بدان جهت است که هر گروهی می خواهد بر اساس مصالح و صلاحیت خود آن واژه را تعریف نماید در واقع استاندارد دو گانه در برخورد با این مقوله بر دامنه مشکلات افزوده است (عراقی، محمد، ۱۳۸۸). تروریسم در تاریخ تحول خود، گاه در توصیف اعمال دولت ها، گاه در تعریف اقدامات انقلابی و یا به عنوان روشی در مبارزات ضد استعماری و.. با دو بار معنایی متفاوت مثبت و منفی به کار رفته است. در هر حال باید توجه داشت که در هیچ مقطعی از تاریخ این واژه، معنایی جامع از آن و یا مصادیق مورد پذیرش بین المللی از آن ارایه نشده است. تعاریف آکادمیک و پیچیده و مفصل هستند و کاربرد آنها را در سطح عملی غیرممکن است. تعاریف سیاسی پر ابهام و اغلب وسیع هستند و بالاترین میزان آزادی عمل را به نهادهای سیاسی در مورد تفسیر وقایع سیاسی عرضه می دارند. در نهایت نمی توان عدم حصول نتیجه مناسب را به «متخصصان تروریسم» نسبت داد زیرا آنها با یک علمی بسیار تنگ نظرانه مواجه هستند (طیبی فرد، ۱۳۸۴). علاوه بر این تلاش ها، در سطح جامعه بین المللی نیز اقدامات فراوان جهت حل معضل تعریف تروریسم صورت گرفته است، قطعنامه ها، بیانیه ها و گزارشات دوره ای صادر شده از سوی سازمان های بین المللی نشان از تاثیر تعارضی منافع دولت ها در تعریف تروریسم در سطح جامعه جهانی دارد (Schmid, ۲۰۱۱: P6). سازمان ملل مبارزه با تروریسم را چنین تعریف می کنند: «اقدامات لازم برای جلوگیری از تروریسم بین المللی که جان انسان های بی گناه را به خطر می اندازد و آزادی های اساسی را مورد تهدید قرار می دهد» (قطعنامه ۵۱/۲۱۰ مجموع عمومی سازمان ملل متحد در خصوص مبارزه با تروریسم بین المللی) کمیسیون حقوق بین الملل نیز معتقد است که: «تروریسم شامل همه فعالیت های جنایتکارانه ای می شود که علیه دولت ویژه ای انجام می شود و هدف آن ایجاد رعب و وحشت در ذهن دولت یا هر ارگانی از ارگان های آن دولت یا گروه خاصی از آن است» (سالنامه کمیسیون حقوق بین الملل، ۱۹۹۶، جلد ۲، قسمت ۲). الکس اشמיד تعریفی طولانی و دقیق که حاصل ترکیب ۱۰۹ تعریف است را ذکر می کند به عنوان نمونه از یک تعریف کلاسیک به ذکر آن اکتفا می نمایم. «تروریسم شیوه اقدامات خشونت آمیز تکراری به منظور ایجاد دلهره و رعب و وحشت است که به دلایل سلیقه ورزی، جنایی یا سیاسی به وسیله افراد، گروه ها یا عوامل دولت مخفی (یا نیمه مخفی)، در جایی که اهداف مستقیم اهداف اصلی نیستند، بر خلاف ترور که هدف مستقیم هدف اصلی است، به کار گرفته می شود. قربانیان مستقیم به صورت اتفاقی و یا گزینشی (به

نماینده‌گی یا هدف سمبلیک) از یک جمعیت هدف و برای انتقال پیام به کار گرفته می‌شوند؛ تروریست‌ها از این روند ارتباطی خشونت یا تهدید محور برای اداره‌ی اهداف اصلی بهره می‌گیرند و بر این اساس که ابتدائاً چه هدفی را دنبال می‌کرده‌اند سبب وحشت، توجه یا اطاعت اهداف اصلی می‌شوند (Scmid، 2011). به هر حال با اینکه هیچ توافق کلی‌ای روی تعریف واحد از تروریسم وجود ندارد ولی به نظر می‌رسد محورهای اصلی تروریسم عبارت‌اند از: اول، تروریسم یک پدیده کاملاً سیاسی است؛ دوم، تروریسم همراه با خشونت یا تهدید به خشونت است؛ سوم، تروریسم دارای عقلانیت سودمحور است؛ چهارم، تروریسم در طرح خواسته‌های خود و در رسیدن به هدف خود و در رساندن مقصود و منظور خود به طرف‌های مقابل (که عمدتاً دولت‌ها هستند) به دلیل شرایط حاکم بر وضعیت موجود از راه‌هایی غیر از ترور از جمله گفتگو و مذاکره در مانده است و به نظر خودش به منظور حفظ بقاء خویش به آخرین راه حل یعنی تروریست دست زده است. در این زمینه خانم هانا آرنست می‌نویسد: «ستایش خوشنت در حال حاضر بیشتر معلول ناکامی شدید قوه عمل در جهان جدید می‌باشد» (آرنست، هانا ۱۳۷۹). اگرچه همه‌ی این تعاریف نشان از رعب و وحشت و در هم کوبیدن نظم اجتماعی برای دست‌یابی به اهداف سیاسی یاد می‌شود ولی هرگز به یک اتفاق نظر شفاف و روشن در مفهوم حقوقی خود دست پیدا نکرده است.

یکی از مهمترین معضلات جهان که حساسیت ویژه‌ای در سطوح مختلف جوامع بشری و افکار عمومی مردم جهان دارد تروریسم است و تهدید قدرتمندی است که به شکل‌های مختلف ظاهر می‌شود. خط مقدم دفاعی آن اغلب در خارج قرار دارد. تروریسم نوین از وسعت ساختارهای سازماندهی و نیز توانایی‌های مالی مناسبی برخوردار است که این امکانات آن‌ها را به فعالیت‌ها و عملیات استراتژیک مستقل و جهانی قادر می‌سازد. تروریسم و همه جوانب آن تهدیدی خطرناک برای صلح و امنیت جهان است و همه کشورها ملزم به مبارزه با آن هستند. لذا تاکنون بیش از ده کنوانسیون برای جلوگیری و سرکوب اعمال مختلف تروریستی به تصویب کشورها رسیده است. مجموعه‌ای از اسناد بین‌المللی وجود دارد که مطابق آن‌ها دولت‌ها متعهد به مبارزه با تروریسم هستند که مهم‌ترین قطعنامه‌ها شامل قطعنامه شماره ۱۵۴۰ و قطعنامه الزام آور شماره ۱۳۷۳ سازمان ملل متحد است (سلطانی فر، محمد ۱۳۹۳). پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ تروریسم به یک اصل جدید در روابط بین‌الملل تبدیل شده است. به گونه‌ای که تروریسم دیگر شکل ثانوی درگیری یا صرفاً یکی از ابزارهای درگیری مسلحانه تلقی نمی‌شود. بلکه خود شکل مستقلی است که می‌توان آن را جایگزین جنگ‌های کلاسیک دانست (انعامی علمداری، ۱۳۹۱). کاربرد غیر قانونی و سازمان‌دهی شده زور و خشونت بر ضد اشخاص و اموال به قصد ترساندن یا وادار کردن شهروندان یا دولت‌ها به انجام کاری در راستای یک هدف سیاسی یا اجتماعی خاص، که معمولاً در فضا و شرایطی رخ می‌دهد که در آن قدرت به صورت ناعادلانه توزیع شده است، در این فضا یک طرف از قدرت سیاسی، اقتصادی، یا اجتماعی بیشتری برخوردار است و طرف دیگر برای جبران ضعف خود به حربه تروریسم متوسل می‌شود. این پدیده در کشورهای استبدادی گاه محسوس است. در کشورهای دموکراتیک نیز گاه تمرکز قدرت در بخش‌ها و گروه‌هایی از جامعه به حدی می‌رسد که گروه‌های ناراضی را وادار می‌کند برای تحقق آرمان‌های خود به تروریسم متوسل بشوند. برخی محققان بر این باورند که پدیده تروریسم بین‌المللی ناشی از سرکوب نهضت‌های مشروع و آزادی بخش است. عمل تروریستی یک عمل سازمان‌یافته است که با اقدام شخص و گروهی با برنامه از پیش طراحی شده ارتباط دارد. بنابراین وجود یک دیدگاه سیاسی و ایدئولوژیک محرک گروه تروریستی است که آن را از زورگیری، دزدی از اشخاص با قصد اذیت متمایز می‌کند. عمل تروریستی سبب مرگ یا حداقل جراحت و صدمات فیزیکی شدید به اشخاص می‌شود. (باقرپور، ۱۳۸۷).

سیاست جنایی:

تروریسم جنایی متضمن استفاده از عملیات تروریستی برای جلب منفعت مادی و روانی است در این شکل از تروریسم افراد گروه‌های همانند تبهکاری مسلح، قاچاقچیان اسلحه سارقان ... جای می‌گیرند (معصومی، ۱۳۹۲).

چارچوب نظری تحقیق

تروریسم استراتژیک توسعه سیاسی امنیت ملی تروریسم (معصومی، ۱۳۹۲)

را این چنین تعریف کردند که: تروریسم یعنی شیوه ایجاد و وحشت توسط اقدام خشونت آمیز و مکرر توسط افراد، گروه‌ها و یا بازیگران دولتی مخفی و یا نیمه مخفی بنا به دلایل سیاسی، جنایی و غیر عادی در جایی که اهداف مستقیم اهداف اصلی نیستند. قربانیان انسانی چنین خشونت‌هایی اغلب به شکل تصادفی یا گزینشی از میان جمعیت هدف انتخاب ما گردند و به عنوان مولدهای پیام رسانی عمل می‌کنند ارتباط مبتنی بر تهدید و خشونت میان تروریستها و قربانیان و اهداف اصلی اصولاً فریفتن هدف اصلی که همان افکار عمومی و مخاطبان می‌باشد و برای تبدیل آن به هدف مورد توجه خواسته شده و هدف وحشت و تبلیغی که از آغاز برای آن در نظر گرفته شده است به کار می‌رود.

بررسی تئوریک زمینه‌ها و ریشه‌های تروریسم در ایران (اسماعیلی، ۱۳۹۲)

در مقاله‌ای با عنوان بررسی تئوریک زمینه‌ها و ریشه‌های تروریسم در ایران در این گفتار برخی نگرش‌های مطرح درباره‌ی تروریسم مورد بررسی قرار گرفته است و در نهایت تلاش شده نگاه جدیدی ارائه شود. برای تبیین این موضوع، پرسش اصلی این است که: چرا برخی گروه‌ها و سازمان‌های سیاسی به جای اتخاذ روش‌های مسالمت آمیز به روش‌های خشونت آمیز روی می‌آورند؟ در این گفتار، در مجموع ۱۲ نگرش، اعم از نظریه و رهیافت مطرح شده است که نگرش آخر نگاهی نو به مسئله‌ی تروریسم (به ویژه در ایران) دارد. تروریسم گرچه پس از انقلاب و در آغاز آن بسیار شدت یافت، اما در واقع ریشه‌های آن به پیش از انقلاب و مسائل فرهنگی و اجتماعی و سیاسی آن دوران باز می‌گردد. در این دوران طبقه‌ای جدید با ماهیت سکولاریستی شکل گرفت که با بحران هویت مواجه بود و سعی داشت با پیوستن به سازمان‌های سیاسی‌ای از این دست، راه حلی برای مشکلات خود بیابد. در واقع رادیکالیسم موجب تقویت این هویت جمعی می‌شد. از سوی دیگر فرهنگ سیاسی منازعه جویی که ریشه در نظام سیاسی استبدادی داشت نیز در ابتدای انقلاب باز تولید شد. به عبارت دیگر، تا نظام سیاسی مردم سالار و انتخاباتی بتواند فرهنگ سیاسی مشارکت جویی خود را نهادینه کند، دست کم نیاز به سال‌ها تجربه داشت. با وجود این علل درونی تروریسم، از علت بیرونی نیز نباید غافل شد، علت بیرونی از دو طریق به گسترش پدیده تروریسم در ایران انجامیده است که عبارتند از: رسوخ باور به برخی روش‌های مبارزه مسلحانه که در دهه ۱۳۵۰ در نقاط مختلف جهان رواج داشت دخالت دولت‌های بیگانه در فرآیند داخلی ایران.

تروریسم پس از انقلاب اسلامی (اسماعیلی، ۱۳۹۲)

کتاب حاضر مجموعه‌ای از مقالات است که موضوع تروریسم پس از انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار داده‌اند. این اثر که به قلم نویسندگان متعددی به نگارش درآمده به کوشش حمیدرضا اسماعیلی تهیه و تدوین شده است. در این مجموعه، هم مقالات نظری درباره تروریسم به چشم می‌خورد و هم مطالعه موردی مهم‌ترین سازمان‌ها و گروه‌های تروریستی پس از انقلاب اسلامی دیده می‌شود. هر مقاله یک «گفتار» نامیده شده که در مجموع از ۱۰ گفتار تشکیل شده است.

گفتار نخست به نقد مفهوم‌سازی گفتمان‌های غربی از «تروریسم» می‌پردازد. در این فصل نویسنده بر آن است که بیان کند در حوزه مطالعات تروریسم، پژوهشگران ایرانی و غیرغربی باید دقت کنند که «تروریسم» آن‌گونه که امروز معنا می‌شود بر ساخته گفتمان‌های غربی است. در واقع، گنجاندن این مقاله در نخستین گفتار کتاب تأکیدی بر آن است که مطالعات تروریسم در ایران، در گام نخست و پیش از هر مسئله‌ای باید بتواند خود را از بند مفهوم‌سازی‌هایی که غرب در این حوزه انجام می‌دهد رها سازد.

گفتار دوم، به بررسی تئوریک زمینه‌ها و ریشه‌های تروریسم در ایران می‌پردازد. این گفتار ضمن آن که به بسیاری از رهیافت‌ها و نظریه‌هایی که پیش‌تر درباره «تروریسم» مطرح شده‌اند اشاره می‌کند، در نهایت نگاه جدیدی را به بازشناسی پدیده تروریسم در ایران مطرح می‌سازد. از آنجا که پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و نسبت دادن این حادثه به سازمان القاعده در حوزه مطالعات تروریسم نقش عنصر ایدئولوژی بسیار پررنگ شد، گفتار سوم تلاش می‌کند از «تروریسم مبتنی بر ایدئولوژی»، چارچوبی برای تحلیل بسازد. این گفتار ضمن آن که رابطه ضروری میان ایدئولوژی و تروریسم را طرد می‌کند، اما می‌پذیرد که «تروریسم مبتنی بر ایدئولوژی» نیز وجود دارد و مواردی از ترورهای پس از انقلاب اسلامی (به طور نمونه ترورهای گروه فرقان) را هم می‌توان بر همین اساس تبیین کرد.

از گفتار چهارم تا گفتار نهم مهم‌ترین سازمان‌ها و گروه‌های تروریستی در ایران مورد بررسی قرار گرفته‌اند که عبارتند از سازمان مجاهدین خلق، چریک‌های فدایی خلق، گروه فرقان، حزب دمکرات کردستان، حزب کومله و گروه جندالله. در این گفتارها به مسائلی مانند چگونگی پیدایش، تاریخچه فعالیت این سازمان‌ها، ایدئولوژی، منابع مالی، استقلال یا وابستگی آنها و نیز ترورهای که انجام داده‌اند پرداخته شده است.

فصل دهم نیز به یکی از جدیدترین چهره‌های تروریسم یعنی «سایبر تروریسم» می‌پردازد. این فصل ضمن آن که مباحث نظری «سایبر تروریسم» را مورد توجه قرار داده به نمونه‌هایی از آن در سال‌های اخیر که در ایران رخ داده نیز پرداخته است.

سیاست جنایی جمهوری اسلامی ایران در قبال مبارزه با تروریسم (پورقهرمانی، ۱۳۹۳)

اظهار می‌دارند که: در نتیجه‌ی فرایند جهانی‌سازی و گسترش فناوری، تغییرهای قابل توجهی در ماهیت و میزان جرایم بین‌المللی در حال ایجاد است. به‌عنوان نمونه، اوایل قرن بیستم و یکم تهدیدهای جهانی جدید پدیدار شد. حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به ایالات متحده آمریکا، چالش تروریسم بین‌المللی را آشکارا نشان داد. شورای امنیت سازمان ملل متحد در اجرای مفاد منشور ملل متحد و به‌منظور جلوگیری از تأمین مالی تروریسم، غیرقانونی کردن جمع‌آوری پول برای چنین مقاصدی و مسدود کردن دارایی‌ها و منابع مالی تروریست‌ها، قطعنامه‌هایی فراگیر را صادر کرد. این شورا فصل جدیدی در فرایند مبارزه‌ی جهانی علیه تروریسم بین‌المللی گشود و به موجب قطعنامه‌ی ۱۳۷۳ تعهداتی برای تمامی اعضای سازمان ملل متحد در نظر گرفت. از جمله‌ی این موارد، تضمین دولت‌ها در جرم‌انگاری اعمال تروریستی در قوانین و مقررات داخلی خود به‌عنوان اعمال مجرمانه‌ی مهم و در نظر گرفتن مجازات متناسب برای آنها می‌باشد. در مجموعه‌ی حقوق کیفری ایران، عنوان مجرمانه‌ی مستقلی برای تروریسم پیش‌بینی نشده است. از این رو، دولت ایران پیش‌نویس لایحه‌ی «مبارزه با تروریسم» را در تاریخ ۱۳۸۲/۹/۱۵ به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد، اما عملاً هیچ‌گاه در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار نگرفت. ممکن است چنین تصور شود که با وجود عنوان مجرمانه‌ی «محرابه» و عناوین مشابه در قانون مجازات اسلامی و سایر قوانین متفرقه‌ی خلأ قانونی در این زمینه وجود ندارد. موضوع مورد بررسی در این مقاله این است که تروریسم در کشور ایران و سایر کشورها از چه سابقه‌ای برخوردار است و در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران فارغ از الزام بین‌المللی چه سیاستی در مقابله با تروریسم پیش‌بینی شده است و اصولاً سیاست جنایی در این خصوص وجود دارد یا خیر؟ و آیا به‌رغم وجود عناوین مجرمانه‌ی سنتی نیازی به جرم‌انگاری تروریسم در حقوق کیفری ایران وجود دارد؟

پیشگیری از تروریسم در ایران (اسماعیلی، ۱۳۹۲)

آورده شده است که: تروریسم یا همان «شوک قرن» با اشکال نوین خویش جهان را به خود مشغول ساخته است. هنوز تعریفی جامع از تروریسم یا سازوکار مؤثر برای مقابله با این پدیده شوم ارائه نشده است و هر روز شاهد چندین حادثه تروریستی در سطح جهان هستیم. عوامل بروز این پدیده با توجه به نوع و هدف عملیات تروریستی می تواند متفاوت باشد. تحقیقات میدانی در این زمینه از تروریست ها نشان داد که فرضیه بیمار روانی در حد بسیار ناچیزی مؤثر است، گرچه برخی از تروریست ها دارای اختلالات روانی پارانوئیدی اسکیزوفرنی، نارسیستی و... بوده اند، اما عوامل اصلی، عوامل اجتماعی در سطح کلان بوده اند و فرضیه بیمار روانی جنبه فرعی دارد. با این که کشور ایران از دهه ۱۳۶۰ به بعد آماج حملات تروریستی بسیاری بوده و بسیاری از شهروندان، مدیران ارشد نظام، اماکن و... خود را از دست داده است، اما در زمینه پیشگیری از آن هنوز نتوانسته است راهکار جامعی ارائه کند هنوز با مفاهیم محاربه و... به مجازات آن ها می پردازد و هنوز قانونی در زمینه مجازات تروریست ها وجود ندارد. در ایران تروریسم مساوی محاربه تعریف شده است، در صورتی که گرچه نقاط مشترکی بین محاربه و تروریسم مشاهده می شود، اما نقاط افتراق بسیاری دارند. صلاحیت رسیدگی به این موارد نیز بر عهده دادگاه انقلاب که نوعی دادگاه اختصاصی است، سپرده شده است. در ضمن ایران در زمینه استرداد مرتکبان به جرائم تروریستی از اسناد سیزده گانه بین المللی تبعیت کرده است.

تحول تروریسم در روابط بین الملل (پورسعید، ۱۳۸۸)

آورده است که: تروریسم از جمله مفاهیم مناقشه برانگیز به هنگام تعریف و مطالعه علمی است و مطالعه آن در چارچوب بین رشته‌ای قرار می‌گیرد. به بیان دیگر، برای فهم و بررسی آن می‌بایست رویکرد بین رشته‌ای را استخدام کرد و آن را از دریچه علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، حقوق بین‌الملل، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و مانند آن نگریست. مقاله حاضر به چپستی و چگونگی تحول این مفهوم در روابط بین‌الملل می‌پردازد و برای این منظور، تحول عملی آن را در مناسبات بین‌المللی از قرن نوزدهم تا قرن حاضر بررسی می‌کند. این بررسی با هشت معیار انگیزه، الگوی تحلیل، سازمان‌دهی، استراتژی، تاکتیک، اهداف، سلاح مورد استفاده و قربانیان صورت می‌گیرد و در نهایت، نویسنده را به این فرضیه رهنمون می‌سازد که مفهوم تروریسم در مرحله متأخر آن و در گذار به قرن بیست و یکم، از تروریسم بین‌المللی به تروریسم جهانی متحول شده و عامل این تحول، غیرسرزمینی شدن آن در روابط بین‌الملل است.

القاعده جنگ علیه تروریسم و ترکیه (بورگ، ۱۳۸۵)

بیان می‌کند که موج جدید تروریسم بین‌المللی در نتیجه حملات ۱۱ سپتامبر تقویت چشم‌گیری داشته است و نه تنها آمریکا و متحدانش بلکه آن‌گونه که در حوادث اخیر مشاهده می‌شود، بخش بزرگی از جهان را تهدید می‌کند. تداوم حملات القاعده دلالت بر ضعف سیستم های اطلاعاتی، امنیتی و دفاعی در مواجهه با تروریسم جدید بین‌المللی دارد. شبکه ترور تصویری از دولت مجازی پست مدرنی ایجاد کرده است. ما چنین استدلال می‌کنیم که این امر به وسیله یک ایدئولوژی مشترک و نه به صورت فیزیکی شکل یافته است. بنابراین ضروری است که رویکردهای جدیدی را پدید آورد. در این مقاله ما درباره مبارزه ترکیه علیه تروریسم جدید بحث می‌کنیم و بر این حقیقت تأکید می‌ورزیم که ترکیه کشوری با اکثریت مسلمان و سنت های اسلامی پویا و اعتقادات اسلامی گوناگون است. این موقعیت بحث را از آنجا جذاب‌تر می‌سازد که تمرکز بر جایگاه، ادراک، مشکلات و مبارزه یک دولت مسلمان سکولار و دموکرات علیه یک شبکه تروریستی بین‌المللی دارد که ظاهراً از اسلام الهام گرفته است. نیازی فوری برای تدوین یک استراتژی برای مقابله با حملات تروریستی علیه ترکیه، بریتانیا، مصر و دیگر کشورها وجود دارد. ما بر الزام حیاتی

تطبیق طرح های بزرگ و اولویت های جنگ جهانی علیه ترور با شرایط ملی و نیازهای دیگر کشورهای درگیر در مبارزه علیه شبکه تروریستی تأکید داریم.

یافته های تحقیق

رویکردهای تروریسم در سیاست جنایی حقوق ایران و آمریکا

بازدارندگی کنشی تروریسم در ایران

بازدارندگی به نوشته ویلیام کافمن، بازدارندگی اساساً به معنای جلوگیری از بروز شرایط خاص است. برای تحقق این اهداف لازم است به حریف بالقوه تفهیم شود، در صورت ایجاد چنین شرایطی، چه عواقبی در انتظار او خواهد بود. در این خصوص می توان دریافت بازدارندگی مستلزم وجود شروطی است که مهم ترین آنها عبارت است: ارتباط، توانایی و اعتماد (کافمن، ۲۰۱۳). اولین شرط یک ژست بازدارندگی موثر آن است که باید دشمن را بطور دقیق از حدود اعمال ممنوعه و اتفاقی که در صورت عدول از آن خواهد بود، آگاه ساخت؛ بنابراین ارتباط واضح و دقیق یک ضرورت است. توان بازدارندگی تنها هنگامی موثر است که سری و محرمانه نباشد، و دشمن را تا حدود عینی از آن آگاه ساخت. هر چند بازدارندگی مستلزم آن است که تا حدودی طرف مقابل در جریان امر قرار گیرد، ولی انتقال بیش از حد اطلاعات نیز اگر برنامه ریزی طرف مقابل را برای حمله تسهیل کند، می تواند به تضعیف طرف بازدارنده منجر گردد. همچنین از عناصر یک وضعیت بازدارندگی، توانایی و وجود ظرفیت های مادی و معنوی برای وارد آوردن خسارت و محروم نمودن طرف مقابل می باشد؛ علاوه، برداشت و ارزیابی کشورهای رقیب احتمالی از میزان توانایی کشور بازدارنده برای تحمیل خسارتی غیر قابل تحمل به حریف، از اهمیت فراوانی برخوردار است. مساله اعتبار به باور و اطمینان به قابلیت اجرایی تهدید بازدارنده، مربوط می شود. به مجازات نه تنها باید به شکلی آشکار منتقل شود، بلکه باید آن را به صورت قابل باوری ارائه نمود زیرا قسمت اعظم هنر بازدارندگی در همین نکته نهفته است. (ویلیامز، ۱۳۸۹)

معاهدات دو یا چند جانبه

رویکرد پیشگیرانه نسبت به جرایم سازمان یافته فراملی جز با همکاری دو جانبه یا همکاری بین المللی به دست نمی آید. کنوانسیون های مرتبط با تروریسم، دولت ها را مکلف به همکاری در زمینه های گوناگون برای پیشگیری و سرکوبی تروریسم کرده است. به همین دلیل در سال های کنونی با افزایش جرایم سازمان یافته، دولت قصد همکاری دو یا چند جانبه کرده است. برای تحقیق اهداف کنوانسیون های مرتبط با تروریسم، دولت ایران موافقت نامه های با چند کشور منعقد کرده است و طبق قانون اساسی، این موافقت نامه ها بعد از تصویب در مجلس شورای اسلامی در حکم قانون و لازم اجرا است.

الف- موافقت نامه ایران و قزاقستان

مقرر می دارد: طرف های متعاقد، اطلاعات راجع به مقابله و پیشگیری از جرائم سازمان یافته و تروریسم را در راستای مقابله با پیشگیری از این گونه جرائم مبادله کنند.

ب- موافقت نامه ایران و عربستان سعودی

مقرر می دارد: طرف های متعاقد در راستای پیشگیری از وقوع جرائم سازمان یافته و تروریسم و بهینه سازی فعالیت های خود در زمینه مقابله با آن ها و سایر جرائم یاد شده همکاری به عا می آورند.

پ-موافقت نامه ایران و ایتالیا

به روش های اشاره می کند که بر پایه آن طرفین به منظور پیشگیری و مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی و تروریسم و سایر جرائم یاد شده همکاری می کنند. (اسماعیلی، ۱۳۸۸)

همکاری های بین لمللی:

۱- جلوگیری از استفاده از قلمرو خود جهت استفاده از آن برای طراحی، سازماندهی، اجراء جرایم تروریستی یا شروع یا مشارکت در این جرایم به هر نحو

۲- همکاری و هماهنگی با سایر کشور های متعاقد به ویژه کشورهای همسایه که با جرایم تروریستی مشابه یا مشترکی روبرو هستند.

۳- توسعه و تقویت سیستمهای کشف حمل و نقل، واردات، صادرات، انبار نمودن

۴- توسعه و تقویت سیستمهای مربوط به روش های مراقبت

۵- تقویت محافظت، امنیت و سلامت جانی هیاتها و شخصیتهای دیپلماتیک و کنسولی

۶- تقویت محافظت، امنیت و سلامت جانی هیاتها و شخصیتهای دیپلماتیک و کنسولی

۷- تقویت فعالیت های اطلاعاتی امنیتی و هماهنگ نمودن آنها با فعالیت های اطلاعاتی هر کشور

۸- ایجاد پایگاه اطلاعاتی توسط هر کشور متعاقد برای جمع اوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات در مورد عناصر

۹- علاوه بر این کشور های متعاقد این را به روز در خواهند آورد (امیر یاوری، ۱۳۹۳)

ضبط گفت و شنود و کنترل نامه ها

این راهکار همراه با ورود به برخی از حریم های شخصی ممنوع است. از آنجا که در این راهکار حریم خصوصی، ممکن است مورد تعرض واقع شود، نوعی نقض حقوق بشر به حساب می آید. در برخی از اسناد بین المللی این حق مورد تاکید و توجیه قرار گرفته است: هیچ کس نباید در زندگی خصوصی و خانواده و اقامتگاه یا مکاتبات مورد مداخلات خود سرانه یا خلاف قانون قرار گیرد و همچنین شرافت و حیثیت او نباید مورد تعرض غیر قانونی واقع شود (اسماعیلی، ۱۳۸۹).

بازدارندگی کنشی تروریسم در امریکا

کنوانسیون ها و پروتکل ها

۱- کنوانسیون مقابله با جرائم و سایر اعمال ارتكابی در هواپیما. توکیو ۱۹۶۳.

۲- کنوانسیون مقابله با تصرف غیرقانونی هواپیما. لاهه ۱۹۷۰

۳- کنوانسیون مقابله با اقدامات غیرقانونی علیه ایمنی هواپیمایی کشوری مونترال ۱۹۷۱

۴- کنوانسیون مجازات و جرائم علیه اشخاص مورد حمایت بین المللی از جمله مأمورین دیپلمات نیویورک (سازمان ملل متحد) ۱۹۷۳

۵- کنوانسیون بین المللی مقابله با گروه‌گانگبری نیویورک (سازمان ملل متحد) ۱۹۷۹

۶- کنوانسیون محافظت فیزیکی از مواد هسته ای وین ۱۹۸۰

۷- پروتکل مقابله با اقدامات غیر قانونی خشونت آمیز در فرودگاه هایی که در خدمت هواپیمایی کشوری بین المللی است (الحاقی به کنوانسیون مونترال ۱۹۷۱) مونترال ۱۹۸۸

۸- کنوانسیون مقابله با اقدامات غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی رم ۱۹۸۸

۹- پروتکل مقابله با اقدامات غیرقانونی علیه سکوهاي ثابت واقع در فلات قاره (الحاقی به کنوانسیون مقابله با اقدامات غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی) رم ۱۹۸۸

۱۰- کنوانسیون علامت گذاری مواد منفجره پلاستیکی به منظور ردیابی آنها مونترال ۱۹۹۷

۱۱- کنوانسیون بین المللی مقابله با بمب گذاری تروریستی نیویورک (سازمان ملل متحد) ۱۹۹۷

۱۲- کنوانسیون بین المللی مقابله با تامین مالی تروریسم نیورک (سازمان ملل متحد) ۱۹۹۹

۱۳- کنوانسیون بین المللی مقابله با تروریسم هسته ای نیویورک (سازمان ملل متحد) ۲۰۰۵ (سرگل ، ۱۳۹۱)

قانون میهن پرستی

در پاسخ به حملات یازده سپتامبر تصویب شد . به نیروهای فراوان جاسوسی آمریکا این اختیار را می دهد که به آرشیوهای شخصی افراد دسترسی داشته باشند و دادوستدهای مالی ایشان را زیر نظر بگیرند و اطلاعات دانشجویی، پزشکی و دیگر داده های آنها را بررسی کنند. جستجوهای مخفیانه می تواند شامل پی گیری ایمیل ها، ضبط مکالمات، بررسی فعالیت های اینترنتی و تماس های تلفنی و ... باشد .

جرایم «تروریسم داخلی» به گونه ای در این قانون تعریف شده که فعالیت های ضد جنگ، تظاهرات سراسری خواستاران عدالت و تظاهرات حامیان حقوق حیوانات و محیط زیست را نیز شامل شود . نافرمانی مدنی و اختلاف عقیده از هر نوعی ممکن است در حیطه این قانون قرار بگیرد که به اندازه کافی مبهم است که بتوان تقریبا به هر چیزی با صلاحدید دولت برچسب تروریستی زد .

دولت آمریکا ممکن است تمامی دارایی هر فرد، شخص حقوقی یا سازمان در داخل یا خارج را به اتهام دخالت، طراحی، حمایت، اختفاء یا ارتکاب هر گونه کاری که از نظر خودش عملی تروریستی علیه آمریکا در داخل یا خارج محسوب می شود؛ توقیف کند. (محسنی، ۱۳۹۱)

عناوین اصلی قانون میهن پرستی آمریکا

عنوان اول - افزایش امنیت داخلی در برابر تروریسم

عنوان دوم - شیوه های نظارت

عنوان سوم - مبارزه با پولشوی برای پیشگیری از تروریسم

عنوان چهارم - امنیت مرزی

عنوان پنجم - از میان برداشتن موانع تحقیق در مورد تروریسم

عنوان ششم - قربانیان و خانواده های قربانیان تروریسم

عنوان هفتم - افزایش وبه اشتراک گذاری اطلاعات برای حمایت از زیر ساختهای مهم

عنوان هشتم - حقوق جزای تروریسم

عنوان نهم - جاسوسی پیشرفته

عنوان دهم - متفرقه

نکته مهم اینکه بسیاری از مواد این قانون یاداری شرط افول بوده و یا باید از ۳۱ دسامبر ۲۰۰۵ (یعنی حدودا چهار سال پس از تصویب) از درجه اعتبار ساقط می شدند. مادر ماههای قبل از تاریخ پایان اعتبار مذکور طرفداران آن، در راستای دائمی نمودن مقررات مذکور اعمال فشار نموده و نهایتا در جولای ۲۰۰۵ سنای آمریکا اقدام به تصویب لایحه تایید مجدد با تغییرات اساسی در بخشهای گوناگون این قانون نمود (همان، ۱۳۹۱)

پیشگیری واکنشی تروریسم در ایران

دادرسی واقدامات پس از ارتکاب جرم تروریستی، از مهم ترین مراحل پیشگیری از این جرم محسوب می شود. صدور حکم مجازات باتوجه به ارزش ظاهری و واقعی آن وعدم استرداد مرتکبان جرائم تروریستی، همراه با صلاحیت ویژه ای که به محاکم برای رسیدگی به این امورات اعطا شده است، می تواند تا حد زیادی مجرمان را انجام عمل تروریستی یا از تکرار آن بازدارد.

نتیجه گیری

ارائه نظریه ای جهان شمول و فراگیر برای تبیین تروریسم، عملی دشوار است که تا کنون انجام نشده است. پدیده تروریسم گاهی در سطح بین المللی مطرح است و گاهی در سطح داخلی. بر این اساس تبیین تروریسم نیز متفاوت خواهد بود. تعاریف و برداشت ها از تروریسم نیز بسیار متغیر است و دامنه آن از قتل های سیاسی دولت ها تا ترورهای سازمان یافته سازمان های نظامی - سیاسی در حال نوسان است؛ لذا به سختی می توان نظریه ای ارائه کرد که بتواند به درستی همه آنها را تحت پوشش قرار دهد. پدیده تروریسم از جمله اموری است که امروزه به شدت حاکمیت کشورها، خصوصاً کشورهای غربی و اروپایی را به چالش فراخوانده است؛ این پدیده در پی نابودی یا ایجاد حداکثر خسارت به نظام سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و نظم عمومی کشورهاست. تاکنون این امکان وجود نداشته که اجماعی بر سر تعریف مفاهیم تروریسم، تروریست و سازمانهای تروریستی از خلال کنوانسیونهای بین المللی به وجود آید. حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر باعث گردید تا اقدامات ضد تروریستی اتحادیه شدت و سرعت بیشتری به خود بگیرد در اتحادیه اروپا وضعیت های مختلفی در ارتباط با قانون های مربوط به تروریسم و گروه های تروریستی در کشورهای عضو وجود دارد، برخی، مقررات خاصی در مورد تروریسم ندارند. در این کشورها تروریسم به عنوان جرمی عمومی انگاشته می شود. در برخی دیگر از کشورها قوانین و ابزارهای قانونی خاص در ارتباط با مبارزه با تروریسم وجود دارد، به طوری که کلمه " تروریست " یا " تروریسم " در قوانین، بیان شده و برخی از جرائم تروریستی نیز تعریف شده اند .

به هر طریق در تحلیل پدیده تروریسم در ایران نمی توان تنها یک مؤلفه را برجسته کرد و عوامل دیگر را نادیده گرفت. تروریسم در ایران را باید به صورت چند لایه و طی چند مرحله تحلیل کرد. تروریسم پدیده ای است که در دوران جدید و هم زمان با شکل گیری معنای مدرن از دولت شکل گرفته است. حال با پژوهش و مطالعاتی که در زمینه سیاست جنایی تروریسم در ایران و آمریکا انجام شد به نتایجی دست یافتیم که در زیر به رشته تحریر در می آوریم؛ با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با تروریسم تا کنون منفعلانه بوده است و قانون گذار اقدام به جرم انگاری این پدیده مجرمانه نکرده است. در ایران عضویت در کنوانسیون جهت مبارزه با تروریسم بین المللی همانطور که قبلاً گفته شد در نظام حقوقی ایران جرمی تحت عنوان تروریسم وجود ندارد و قانونگذار در مورد متعدد به صورت پراکنده اقدام به جرم انگاری برخی مصادیق اعمال تروریستی نموده است. عنوان فقهی محاربه و فساد فی الارض در نظام حقوقی ایران با تعریف عام از تروریسم بسیار نزدیک است. از میان سیزده سند بین المللی در زمینه تروریسم جمهوری اسلامی ایران تاکنون به 6 سند ملحق شده است. هر چند که برخی وجود عنوان محاربه و فساد فی الارض را در نظام کشور کافی می دانند اما در مقابل این عقیده وجود دارد که با توجه به گستردگی جرایم تروریستی و ابعاد گوناگون و ظهور اشکال نوین این دسته از جرایم ضرورت تدوین قانون جامع در امر مبارزه با این پدیده جهانی همگامی با کشورهای جهانی وجود دارد .

تفاوت جرم تروریسم در ایران و آمریکا؟ در ایران از این روست که جرم باید بالفعل انجام شود سخت گیریهای متعدد و متفاوت قانون گذار در زمینه اثبات سایر جرائم حدی، اغلب در مورد بزه محاربه قابل اعمال نبوده و بزه مهم محاربه براساس تصریح قانون

مجازات اسلامی تنها با یک بار اقرار اثبات می‌شود و انکار بعد از آن نیز در این زمینه بی‌تأثیر است. بطور کلی سیاست کیفری اسلام در این زمینه مبتنی بر این تحلیل است که در جرائمی که علیه امنیت عمومی مردم می‌باشد، به دلیل اهمیت ویژه آن در مرحله اثبات جرم، سخت‌گیری نمی‌شود و در مرحله تعیین مجازات‌های کیفری، تشدید مجازات‌ها مورد نظر بوده است. از این رو در امریکا اقدامات ترورد در سطح شخصی را مدنظر دارد، موضوع حکومت یا دولت در هیچ جایی ذکر نشده است. به نظر می‌رسد این نگرش ناشی از تفکر خاص آمریکا مبنی بر اولویت فرد بر حکومت باشد. ضمن اینکه حکوت آن چنان دارای ساختار قدرتمند و دائمی دیده می‌شود که به وسیله ترور آسیبی به آن وارد نمی‌آید. افراد بالقوه می‌توانند تروریست انگاشته شوند بدون اینکه دست به اقدامی در این باره زده باشند به عبارت دیگر برای اینکه فردی تروریست نامیده شود لازم نیست که مثلاً مرکز خریدی را در نیویورک منفجر کرده باشد اگر فردی مظنون به مهیا شدن به ارتکاب چنین کاری نیز باشد قانون ضد تروریستی بر او حمل می‌شود مضافاً اینکه ضروری نیست که حتماً چنین فردی در داخل خاک یا کشور آمریکا باشد. بنابراین ممکن است، برخی از اقدامات علیه منافع اقتصادی خارج از کشور نیز از زمره اقدامات تروریستی تلقی شوند. آمریکا اشخاص و سازمانهایی را تروریستی می‌داند که برای فعالیت تروریستی مهیا شده یا در آن نقش آفرینی کنند و اما در حالی که تعاریف به روشنی مشخص نمی‌کند که چه کسی تروریست هست یا نیست (لیست دشمنان) تهیه می‌شود. اعلان چنین فهرستهایی تعقیب و مجازات افراد و سازمانهای ذکر شده را ممکن می‌سازد. این سازمانها و گروهها موضوع قانون قرار می‌گیرند و به دولت اجازه داده می‌شود که رسماً دشمنان داخلی و خارجی را به شهروندان و همچنین به جهانیان اعلام کند. چنین روشی زمینه قانونی لازم را برای فعالیتهای ضد تروریستی ایجاد می‌کند و حق «دفاع از خود» را برای سیاست خارجی آمریکا فراهم می‌سازد.

منابع

۱. ارنست هانا (۱۳۷۹)، منشا خشونت، ترجمه عزت الله فولادوند، انتشارات خوارزمی، تهران، بی‌جا
۲. اسدی، رضا (۱۳۸۷) تروریسم، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت فرهنگی و اجتماعی، دفتر برنامه ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی.
۳. اسماعیلی، حمید رضا. ۱۳۹۲. بررسی تئوریک زمینه هاوریشه های تروریسم در ایران. پایگاه اطلاع رسانی ۱۷۰۰۰ قربانی تروریسم در ایران.
۴. اسماعیلی، مهدی (۱۳۸۸). پیشگیری از تروریسم در ایران. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۱۴.
۵. افتخاری، اصغر. (۱۳۹۰). راهبرد جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تروریسم. فصلنامه افاق امنیت. شماره ۱۹
۶. انعامی علمداری، سهراب ۱۳۹۱. تروریسم مشکل اصلی امنیت در عرصه بین المللی، پایگاه اطلاع رسانی Victims.com/fa/index.Php
۷. باقر پور اردکانی، (۱۳۸۴) تروریسم - تاریخ و جامعه شناس. گفتمان. حقوق نشر نی چاپ دوم، بی‌جا
۸. بورگ آلبرشت، هانس، تروریسم، (۱۳۸۵) ترجمه: مهدی مقیمی و مجید قورچی، مجله فقه و حقوق سال سوم، شماره ۱۱.
۹. پور قهرمانی، بابک. اسماعیل زاده. صادق. (۱۳۹۳). بررسی ضرورت هاوموانع مبارزه یاتامین مالی تروریسم. فصلنامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس. شماره ۱۸
۱۰. پورسعید. فرزاد. ۱۳۸۸. تحول تروریسم در روابط بین الملل. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات راهبردی. شماره ۴۶
۱۱. حبیب زاده، محمدجعفر و حکیمی ها، سعید؛ (۱۳۸۶) مشارکت مردم در سیاست جنایی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد

۱۲. دریفوس هیوبرت پل رابینو و میشل فوکو (۱۳۷۹)، فرانسوی ساختگرایی و هرمنو نیک، ترجمه حسین بشریه، تهران، نشر نی
۱۳. سرگل، محمد حسین، ۱۳۹۱. ماهیت مبارزه با تروریسم، دانشجوی کارشناسی ارشد علم سیاسی.
۱۴. سلطانی فر. محمد. بیابانی. غلام حسین. (۱۳۹۳). تروریسم و ریشه های آن (از سنتی تا پست مدرن) فصلنامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس. شماره ۱۸
۱۵. طیبی فرد امیر حسین (۱۳۸۴)، مبارزه با تامین مالی تروریسم در اسناد بین المللی، مجله حقوقی شماره ۳۲
۱۶. طیبی. سبحان. شکر بیگی. علیزاده. (۱۳۹۰). مبارزه با تروریسم تدبیری بین المللی راهبردی جهانی. فصلنامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس. شماره ۶
۱۷. کرم زاده (۱۳۸۱)، کنوانسیون های ضد تروریسم، مسئله صلاحیت دولت ها در تعقیب و مجازات متهمان به ارتکاب اعمال تروریستی، نامه مفید سال هشتم، شماره ۳۳
۱۸. متقی. ابراهیم. رهنوری. حمید. (۱۳۷۸). بررسی و تحلیل گروه های تروریستی داخلی و خارجی در امریکا قبل و بعد از یازده سپتامبر سامانه نشر مجلات علمی دانشگاه تهران. شماره ۳. دوره ۳۸
۱۹. محسنی، نوید، ۱۳۹۱. تحولات کیفری در قانون میهن پرست آمریکا - فصلنامه دیدگاه های حقوق قضایی. شماره ۶ زمستان ۱۳۹۱ ص ۱۷۹-۲۱۲
۲۰. محمدی عراقی، محمود؛ (۱۳۸۱)، علل تکوین تروریسم و شیوه های مقابله با آن، همایش اسلام قربانی تروریسم، مجموعه سخنرانی های همایش اسلام قربانی تروریسم، تهران، مجمع جهانی صلح اسلامی
۲۱. مستقیمی. بهرام. قادری کنکاو. روح الله. (۱۳۹۰). نقض حقوق بشرو گسترش تروریسم. شماره ۱. دوره ۴۱.
۲۲. معصومی. مجید (۱۳۹۲). تروریسم استراتژیک توسعه سیاسی و امنیت ملی. انتشارات میزان، تهران، بی جا
۲۳. ویلیامز، فیل، (بازدارندگی)، در استراتژیک معاصر (نظریات و خط مشی) جان پلیس و دیگران، ترجمه هوشنگ میر فخرایی، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۶۹ صص ۹۶-۹۲.
۲۴. یاوری، امیر. (۱۳۹۳). کنوانسیون های منطقه ای و بین المللی در زمینه مقابله با تروریسم.
25. Alex P. Schmid, Political Terrorism: A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases, and Literature (Amsterdam: Transaction Books, 1983), pp. 119-58, cited in Walter Laquer, The Age of Terrorism (Boston: Little, Brown, 2011), p. 143.
26. G. Robertson: The Times, Libya start parliamentary process that could give gadhafi way out, The Associated Press 18 September 2001.
27. Kaufmann, w., the Requirements of Deterrence, New jersey: Princeton university, 2013, p. 15.